

RABBİMİZE DUA VE İSTİĞFAR*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, seyyidinâ ve senedinâ muhammedin ve âlihî, ve sahibihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd- dîn...

Emmâ ba'd: Fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem, ve şerre'l-umûri muhdesâtuhâ, ve külle muhdesetin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fî'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ، أَوْ حِينَ يُمَسِّي: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ، مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ؛ فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ مِنْ لَيْلَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ

(حم . د . ن . ه . حب . ك . ض عن عبد الل بن بريدة عن أبيه)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

(Men kàle hîne yusbihu, ev hîne yümsî; Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente halaktenî, ve ene abdûke, ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü, eûzü bike min şerri mâ sana'tü, ebûu leke bi- ni'metike aleyye ve ebû'u bi-zenbî, fağfirlî feinnehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente" fe-mâte min yevmihî ev leyletihî dehale'l-cennete.)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi cümleminizin üzerine olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri iki cihanın hayrına, saadetine, selâmetine erdirsin... Peygamber Efendimiz'in şefaatine nâil eylesin...

Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS'in mübarek hadislerinden bir miktar *Râmûzü'l-Ehâdîs* isimli hadis kitabının 435. sayfasından okumaya devam edeceğiz.

Hadîs-i şerîflerin okunmasına başlanmazdan önce, evvelen ve hâsseten Peygamber Efendimiz'in ruh-i pâki için, sonra onun cümle âlinin, ashabının, etbâının, ahbabının ruhları için; cümle enbiyâ ve mürselîn ve evliyâullahın ve hâsseten Ümmet-i Muhammed'in müşidleri olan sâdât ve meşâyih-i turûk-u aliyyemizin ruhları için; sahâbe-i kirâmın, sahâbe-i kirâmdan bize kadar gelmiş geçmiş alim, fazıl, kâmil kimselerin ruhları için;

Bu beldeleri fetheden fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhları için; cümle ashâb-ı hayrât u hasenâtın ve camimizin bânisinin, ca-

minin ayakta kalmasına mâlen, bedenen hizmet etmiş, yardım etmiş olanların, imamların, müezzinlerin, cemaatlerin ruhları için;

Okuduğumuz kitabı telif eylemiş Gümüşhânevî Hocamız'ın ruhu için; bu eserin içindeki hadislerin bize kadar gelmesine emek sarf etmiş olan râvilerin ve alimlerin ruhları için; uzaktan yakından bu hadisleri dinlemeye gelmiş olan siz kardeşlerimizin de âhirete göçmüş bütün yakınlarının, sevdiklerinin ruhları için; yaşayan biz müslümanların da Mevlâmız'ın rızası üzere ömür sürüp, huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmamıza vesile olması için, buyurun bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerîf kıraat edip öyle başlayalım!

.....

a. Seyyidü'l-İstiğfar

Bu hadîs-i şerîf Ahmed ibn-i Hanbel'de, Ebû Dâvud'da, Tirmizî'de, Nesaî'de, İbn-i Mâce'de, İbn-i Hibban'da, Hâkim'in *Müstedrek*'inde mevcut bir hadîs-i şerîf. Sağlam hadis kitaplarının çoğunda, sağlam rivayetle bize kadar gelmiş bir hadîs-i şerîf ki, Peygamber SAS Efendimiz bize bir dua ta'lim buyuruyor.

Buyurmuş ki:¹

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.XIX, s.363, no:5831; Tirmizî, *Sünen*, c.XI, s.255, no:3315; Neseî, *Sünen*, c.XVI, s.445, no:5427; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.122, no:17152; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.465, no:7963; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.X, s.296, no:30053; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.216, no:617; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.302, no:1014; Taberânî, *ed-Dua'*, c.I, s.118, no:312; Beyhakî, *Kadâ ve Kader*, c.I, s.257, no:241; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.429; Şeddad ibn- i Evs RA'dan.

مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ، أَوْ حِينَ يُمَسِي: اللَّهُمَّ أَنْتَ
 رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا
 عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ، مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ
 شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ
 بِذَنْبِي، فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ؛
 فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ أَوْ مِنْ لَيْلَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ

(حم. د. ن. ه. حب. ك. ض عن عبد الله بن بريدة عن أبيه)

RE. 435/1 (*Men kàle hîne yusbihu, ev hîne yümsî; Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente, halaktenî, ve ene abdûke, ve ene alâ ahdike ve va'dike mesteta'tü, eûzü bike min şerri mâ sana'tü, ebûu leke bi-ni'metike aleyye ve ebûu bi-zenbî, fağfirlî feinnehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente*” *femâte min yevmihî ev leyletihî dehale'l- cennete.*)

(*Men kàle hîne yusbihu ev hîne yümsî*) “Her kim ki sabaha erdiği zaman veya akşama erdiği zaman şu sözü söylese...”

O sözü uzunca okudum, o sözü söylese ne olur?

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.336, no:3862; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17171; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.9, no:9848; Taberânî, *ed-Dua'*, c.I, s.117, no:309; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.696, no:1896; Abdullah ibn-i Büreyde babasından.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.140, no:3501; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.135, no:23150.

(*Femâte min yevmihî ev leyletihî*) “Onu okuduğu o günde veya onu okuduğu o gecede ölüverirse; (*dehale’l-cennete*) cennete girer.” Bu duayı okuduğu gün ölürse cennete girer.

Acaba rivayet sağlam mı, değil mi?

Çok kuvvetli hadis kitaplarında gelmiş bir hadîs-i şerîf. Bizim sabahları okumuş olduğumuz *Evrâd-ı Şerîf* kitabımızın da başında vardır. *Seyyidü’l-istiğfâr* diye de şöhret bulmuştur. Kardeşlerimin de tahmin ederim çoğu, el-hamdü lillâh, bunu ezbere bilmektedir.

Okunduğu zaman o gün ölürse, o gece ölürse cennete girmesine vesile olacak olan dua şu:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ، مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ؛

(*Allâhümme ente rabbî, lâ ilâhe illâ ente, halaktenî, ve ene abdüke, ve ene alâ ahdike ve va’dike mesteta’tü, eûzü bike min şerri mâ sana’tü, ebûu leke bi-ni’metike aleyye ve ebûu bi-zenbî, fağfirlî, feinnehû lâ yağfiru’z-zünûbe illâ ente*)

Bu duayı okursa insan, cennetlik olacak; demek ki ezberlememiz lazım! Hem yazılsın hem de mânası bilinsin diye yavaş yavaş, tane tane

söyleyip mânasını söyleyelim, yazan da yazmaya imkân bulsun.

İlk cümlesi: (*Allâhümme ente rabbî*)

(*Allâhümme*) “Ey Allahım!” demek ama *Allâhümme* sözü Araplar’ın indinde son derece hürmetli, son derece kıymetli bir sözdür. Yani sıradan bir söz değil, başka bir yerde kullanılan bir söz değil. Fevkalâde itibarlı, son derece tesirli, ağızlarına olur olmaz zamanda almadıkları bir söz. Mutlaka, çok istedikleri zaman, bir şeyin doğruluğuna çok garanti vermek istedikleri zaman kullandıkları bir söz; *Allâhümme...* Bir garip kelime... Arap dili bakımından da izah edilmesi zor; başı nedir, sonu nedir, sonu niye şeddelidir? Kadim bir kelime, eski dillerden beri gelmiş bir kelime. Çok kıymetli bir söz: “Ey Allahım, ey benim Allahım...”

(*Ente rabbî*) “Sen benim Rabbimsin.”

Birçok kelimeyi kullanırız da mânası sorulduğu zaman derin derin düşünüp ne olduğunu bilmeyiz. *Rab* ne demek?

Rab, bir şeyi geliştiren, yetiştiren demek oluyor. Ondan sonra, *riba* dediğimiz şey mesela, malda fazlalık demek.

Biz küçücük, o kadar küçük, o kadar küçük, o kadar küçüktük ki mikroskopla görülecek kadardık; Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi ana rahminde büyüttü, bir asılı damlacık iken bir et parçası hâline getirdi, o et parçasına şekil verdi, suret verdi, geliştirdi, dünyaya geldik. Elimiz ayağımız, gözümüz kulağımız tam dünyaya geldik ama, ondan da bugüne gelinceye kadar

yine her anımız, ayakta durmamız için yine bir beslenmeye, yine bir ihtimama ihtiyacımız var. Yine su içmek zorundayız, yine dinlenmek zorundayız, yine bir şeyler yemek zorundayız. Yani bizim yetişmemize her an bir lütuf lâzım.

Bu lütuf kesilirse, hava alamaz olsak işimiz bitti... Havasız kalırsa etrafımız, havasız bir yere düşsek veyahut birisi gelse çökse üstümüze, göğsümüze otursa, ağzımızı burnumuzu kapatsa, işimiz biter. Gırtlığımızı bassa işimiz biter. Yemek yemesek işimiz biter. Su içmesek işimiz biter.

Her an, her gün özel bakımla, ihtimamla büyütülüyoruz. İşte bu bakım, bu yedirme içirme, besleme, terbiye etme, geliştirme; azdan çoğa, küçükten büyüğe ne hallere geldik. İşte bunu yapan Rabbimiz; terbiye ediyor, mürebbî gibi... Bizi bedenen kuvvetlendiriyor, boy pos bakımından daha büyük ediyor, yani geliştiriyor.

Bizi geliştiren, besleyen, yaşatan, sayısız nimetlerine her an mazhar eden o... Bir vermiş de ondan sonra hiç kapısından kovmuyor. Biz olsak:

“—Defol kapımdan! Yeter be! Ne biçim dilencisin, kapımdan hiç ayrılmıyorsun... Bir kere verdik ya!” deriz.

Birisi gelse kapımıza, açarız bakarız, bir şey vermeye gönlümüz kesiyorsa, yanımızda da varsa biraz bir şeyimiz, evde biraz eskimiş yemek varsa, bizim yemeyeceğimiz, giymeyeceğimiz şey varsa “Nasıl olsa çöp tenekesine atacağız, buna vereyim de sevap kazanırım.” deriz, veririz. Bir daha geldi mi:

“—Ya demin kapıyı sen çalmadın mı? Haydi bakalım!” deriz.

Ama biz hiç utanmıyoruz, her an Rabbimiz’in nimetine mazharız. Her an... Ve o Kerîm Rabbimiz de bizi kapısından hiç kovmuyor. Her an lütfuyla ayaktayız. Kuvveti kesse, yığılıp kalacağız, ölüp kalacağız. Bazı insan yürüyüp giderken, hop yere yığılıyor; başına üşüşüyorlar, ellerini, şakaklarını ovuşturuyorlar, su döküyorlar... *Innâ li’llâhi ve innâ ileyhi râciûn*; bitti işi, bitti...

Her an bize lütfunu ihsan edip lütfuna gark eden bir sahibimiz var, bir yetiştiricimiz var, bir besleyicimiz var.

Umumiyetle sahipler böyle yaptığı için... Mesela bir koyunu kim bakar, besler, korur, gözetir? Bir tavuğu kim korur, kim besler, bakar? Sahibi...

Onun için *rab* kelimesi Arapça’da her ne kadar geliştirmek mânasına, oradan çıkmışsa da sahip mânasına da geliyor. Umumiyetle bakan, büyüten, geliştiren sahip olduğu için *rab*, sahip mânasına da geliyor. Onun için mesela *rabbü’l-mâl*, mal sahibi; *rabbü’l-beyt* veyahut *rabbü’d-dâr*, evin sahibi mânasına geliyor.

Allah bizim sahibimiz de... O mânası da doğru. Yetiştirme mânası doğru, geliştirme mânası doğru, yedirme, içirme, giydirme, donatma mânası doğru, terbiye etmek, mürebbî gibi “Onu öyle yapma, bunu böyle yap.” diye terbiye mânası doğru, sahip mânası da doğru.

Evet, biz onun kuluyuz, kölesiyiz, abdiyiz; o da bizim Rabbimiz, sahibimiz, mâlikimiz, her şeyimiz.

İnsan ilk başta duaya bu cümle ile başlıyor:

(*Allâhümme*) “Ey benim yüceler yücesi Allahım! Sen benim Rabbimsin, sahibimsin, besleyicimsin, beni bu hale getiricimsin, her an beni lütfuna mazhar edicisin...”

Ne güzel bir cümle... İzah etmeyince güzelliği anlaşılmıyor.

“Yâ Rabbi!” deyip geçiyoruz ama o “Yâ Rabbi!”nin altında ne derin mânalar olduğunu insan düşünemiyor.

“Yâ Rabbi! Ey benim yüce Allahım, büyük Allahım! Sen benim Rabbimsin...”

(*Lâ ilâhe illâ ente*) “Senden gayri bir mabud, bir ilâh, bir tapılacak varlık yok; sen varsın! Başka hiçbir şey yok, sen varsın.” Burada el açıp hitap ettiğimiz için, “Senden gayri ilâh yok yâ Rabbi.” diyoruz. *Lâ ilâhe illallah* veyahut *Lâ ilâhe illâ ente*, son derece mühim bir söz.

Demek ki ibadet edilmeye, sözü dinlenilmeye, önünde boyun bükülmeye, secdeye gidilmeye, ahkâmına uyulmaya, hatırına riâyet edilmeye, rızası gözetilmeye layık bir tek Rabbimiz var; Allah-u Teâlâ... Onun rızasını gözeteceğiz, onun buyruğunu tutacağız, onun yolunda yürüyeceğiz, ona kulluk edeceğiz, ona bağlanacağız; gayriye değil... Gayriye değil, ona bağlanacağız.

“—Pekiyi, Allah bir şey buyurmuş, bir başkası bir başka bir şey; o zaman ne olacak?”

“—Çok kolay, demin söyledin ya hocam, kolay, iki kere iki dört ettiği gibi; demek ki Allah’ın sözü dinlenecek!”

“Hocam, annem babam beni karşıma oturttu:

‘–Ben senin annen baban mıyım?’ dedi.

Ben de:

‘–Tabii.’ dedim.

‘–Ben seni bu yaşa kadar getirdim, büyüttüm mü?’ dedi.

‘–Tabii.’

‘–İç bakalım şu içkiyi, al bakalım, iç şunu!’ dedi.

“–İçecek miyim, içmeyecek miyim?”

“–İçmeyeceksin.”

“–Neden? Annem babam...”

“–İçmeyeceksin çünkü Allah içme dedi. Anne de olsa, baba da olsa dinlemeyeceksin.”

“–Pekiyi, hocam dese...”

“–Hocanın da demeye salâhiyeti yok. Dediyse, hoca değil. Hoca da diyemez.”

Bir Alevî vatandaşla otobüste karşılaştık:

“–Biz daha iyiyiz, siz daha kötüsünüz...” diyor, münâkaşa ediyorlar.

Gittim yanına:

“–Ben de konuşabilir miyim sizinle?”

“–Konuşuruz, söyle...” dedi.

“–Namaz kılar mısınız?” dedim.

“–Kılmam.” dedi.

“–Camiye gelir misin?”

“–Gelmem.”

“–İçki içer misin?”

“–İçerim.”

“–Kur’ân-ı Kerîm’in Allah’ın hak kelâmı olduğunu kabul ediyor musun, etmiyor musun?”

“–Ediyorum.” dedi.

“–Bak etmiyorsan, etmiyorum de, doğruyu söyle; ona göre sana söyleyeceğim söz var. Etmiyorsan etmiyorum de, ben de ona göre konuşayım. Ama ediyorsan, ona göre ben söz söyleyeceğim.”

“–Yok, ediyorum.” dedi. “Biz sizden daha iyi okuruz Kur’ân-ı Kerîm’i.” dedi.

Allah razı olsun. Okusun, iyi...

“–Pekiyi” dedim, “Kardeşim, ben İlahiyat Fakültesi’nde profesörüm, hocayım; Allah-u Teâlâ Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de ‘Namaz kıl!’ demiş, kılmıyorsunuz, kaç yerde demiş... Allah-u Teâlâ ‘İçki içme!’ buyurmuş, içiyorsunuz. Bunu nasıl yaparsınız?”

“–Bizim hocalarımız vardır, dedelerimiz vardır; onlar bilir, onlar söylüyor, öyle yapıyoruz.”

“–Bak” dedim, “Ne sen, ne hocan, ne baban, ne deden, ne o, ne bu; hiçbir kulun Allah’ın emri karşısına çıkıp da, ‘O öyle dedi ama ben böyle diyorum, bunu böyle yap!’ demeye hakkı, salâhiyeti yok ki! O da kul, sen de kulsun... Kul, Rabbi’nin karşısında onun haramını helâl kılabilir mi?”

“–Kılamaz.”

O zaman ne olacak? Kur'an'a uyacaksın, o şahsa diyeceksin ki:

“—Aklını başına topla, biz de sana biliyor dedik ama doğru yolda gitmiyormuşsun, sen Kur'an'ı bilmiyormuşsun.”

Başka çare yok.

“—İşin tutamak noktası neresi, çözüm noktası, ilacı nerede?” Kur'an'da... Herkes Kur'an'a sarılacak; hocası da, babası da, dedesi de, şeyhi de, müridi de, şusu da, busu da... Herkes Kur'an'a sarılacak.

“—Niye Kur'an'a sarılıyoruz hocam?”

“—Kur'an Allah'ın kelâmı olduğu için, herkes ona sarılacak. İş orada bitiyor.”

“—Peki, Kur'an öyle demiş ama değiştirsek?”

Allah'ın hükmünü değiştirmeye kulun salâhiyeti yok. Birisi Allah öyle dedikten sonra, böyle diyemez. “İçki helâl.” diyemez, “Namaz kılmayın!” diyemez, “Zekât vermeyin!” diyemez, “Hacca gitmeyin!” diyemez... Farz edelim ki, “İnsanın anasıyla babasıyla nikâhlanması yokmuş ama ben şimdi yapıyorum.” diyemez, olmaz. Allah'ın emri Allah'ın emridir, tutulacak.

İşte mâbud öyle; hükmü tutulacak, fermanı dinlenecek. Yoksa iş lafta kaldı mı, *Lâ ilâhe illa'llah* ehli olmamış oluyor.

Bir hadis gelecek ileride, burada bu kadar keselim.

“Ey benim yüceler yücesi Rabbim, Allahım! Sen benim Rabbimsin. Sen beni besledin, bu hâle getirdin, büyüttün, yetiştirdin, bu nimetlere

gark ettin. Sahibim, mâlikim, bendeki varlığın hepsi senin. Sen benim her şeyimsin. Her şeyime sahipsin. Senden gayri ilah yok.”

(*Halaktenî*) “Beni sen yarattın yâ Rabbi. Beni sen halk ettin, yarattın. (*Ve ene abdüke*) Ben de senin kulunum yâ Rabbi.”

“Madem sen beni yaratmışsın, o halde ben de senin kulunum. Sen benim Rabbimsin, ben senin kulunum. Ben senin buyruğunu tutacağım.”

Kul ne demek? Hem Türkçe’de hem Arapça’da ikili mânası var:

Bir, insan esir oluyor, birisinin malı oluyor, ona “kul” diyorlar, köle mânasına... Bir de yaratık, yaratılmış mânasına.

Türkçe’deki her iki mânasıyla da biz Allah’ın kuluyuz. Yani “O bizim sahibimizdir, biz onun kölesiyiz.” desek doğru; “O bizim Rabbimiz’dir, O bizi yarattı, biz de onun kuluyuz, yaratıyız.” desek, o da doğru.

“—Yâ Rabbi! Beni sen yarattın, ben senin kulunum. (*Ve ene alâ ahdi ke ve va’dike*) Yâ Rabbi! Ben sana olan ahdim üzerindeyim, sana verdiğim vaad üzerindeyim.”

Şimdi iş karıştı. Sen Allah’a ne zaman vaad verdin? Ne zaman vaad ettin? Sen ne zaman Allah’la ahitleştin?

Kalû belâ zamanında, Allah-u Teâlâ Hazretleri seni daha dünyaya getirmeden, ruhlar aleminde senin ruhunu öteki ruhlarla beraber, hepsini bir araya getirdi de sordu:

أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ، قَالُوا بَلَىٰ

(الاعراف: ١٧٢)

(*E lestü bi-rabbiküm?*) “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” buyurdu, (*Kâlû: Belâ.*) “Evet Rabbimiz’sin yâ Rabbi!” dediler, ikrar ettiler. (A’raf, 7/172)

Elest bezminde, o ruhlar âleminde, bu dünyadan evvel, insan daha dünyaya gelmeden evvel, ruhu öbür taraftayken Allah-u Teâlâ Hazretleri, “Bu dünyadayken biz bundan gafildik, anlayamamışız, fark edememişiz, bu hakikati sezememişiz.” demesinler diye orada bütün ruhlara;

“—Ben sizin rabbiniz değil miyim?” dedi.

Bütün ruhlar; “Evet, Rabbimizsin yâ Rabbi!” dediler.

“—Ruhlar aleminde, ‘Rabbimizsin!’ demek, ne demek?” “İnsanın tabiatı, hilkâti, aklı, fikri, mantığı, muhakemesi, varlığı Allah’ın birliğini, varlığını kavrayacak kabiliyette” demek. O kabiliyette yaratılmış.

Trigonometri anlar mısınız?

“—Anlamam hocam. Lisede biraz okuduk ama zaten matematikten de zayıf alırdım, beceremem.”

Pekiye, logaritma anlar mısınız?

“—Hiç anlamam.”

Hesap cetveli versem kullanabilir misin?

“—Anlamam...”

Hani böyle diyebiliyor ya insan; “Unutmuşum, anlamıyorum...” Kullar bu dünyada “Becere-medim yâ Rabbi, aklım ermedi, anlayamadım.” demesinler diye ruhlar aleminde; (*E lestü bi-rabbiküm*) “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” buyurmuş.

Herkes; “Evet, Rabbimizsin.” demiş.

İnsanın tabiatı Allah’ı anlamaya kabiliyetli; itiraza mecâli yok. Yarın “Yâ Rabbi sezemedim, anlayamadım, kavrayamadım, dünya hayatında şöyle oldu, böyle oldu...” yok.

Ona ahid, vaad deniliyor ki:

“—Yâ Rabbi! Ben o zamanki o ahdimde, o vaadim üzerindeyim. Sana *Lâ ilâhe illa’llah* demişim, kulluğumu ikrar etmişim; senin buyruğunu tutacağım. Sözümde duruyorum, sözümden çıkmış değilim, sözümü bozmuş değilim.”

(*Ve ene alâ ahdike ve va’dike*) “Yâ Rabbi! Seninle yaptığım ahid üzereyim, onu değiştirmedim, sözümde ve vaadimden dönmedim.”

(*Mesteta’tü*) Yalnız burada bir tevazu cümlesi var. Evet, Rabbimiz’in vaadi üzerindeyiz, ona verdiğimiz ahit üzerindeyiz, müslüman olarak yaşamaya gayret ediyoruz ama nasıl?

Mesteta’tü... Buradaki mâ’ya; *mâu’d-deymûme* derler; olduğu müddetçe mânâsına gelir.

“Gücüm yettiği kadar yâ Rabbi, gücüm yettiği müddetçe, tâkat getirebildiğim müddetçe ahdime, vaadime sadıkım yâ Rabbi! Bozmaya-çağım inşaallah, bozmak istemiyorum, niyetim öyle, gücüm yettiğince, istitaatim yettikçe ah-

dimde, vaadimde sadık kalacağım. Sana kulluğumda devam edeceğim, dönmeyeceğim, yan çizmeyeceğim.”

(*Eüzü bike min şerri mâ sana'tü*) “Yâ Rabbi! Ben yapmış olduğum şeylerin şerlerinden sana sığınırım.”

İnsanoğlu sabahleyin uykudan kalkar; başlar konuşmaya, çarşıya pazara gider, başlar bir şeyler yapmaya; akşama kamyonlara, tırlara, gemilere sığmayacak günahlar yüklenir gelir eve... Neler neler söyler, neler neler yapar, ne haksızlıklar ne eksiklikler yapar... İşte onlar nedir? İnsana şer getiriyor, kötülük getiriyor. “Yâ Rabbi! Ben bilerek bilmeyerek bu yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım.” diyor.

(*Ebûu leke bi-ni'metike aleyye*) “Yâ Rabbi! Senin bana olan nimetlerini kabul ediyorum, itiraf ediyorum. Evet, sen bana nimetlerini ihsan ettin.”

(*Ve ebûu bi-zenbî*) “Günahımı da itiraf ediyorum, hata bende... Sen lütfettin, kerem eyledin, bana lütfunu ihsanını kesmedin ama ben hata ettim, kabahat bende yâ Rabbi!” diyor, durumunu itiraf ediyor. Ondan sonra:

(*Fağfirlî*) “Beni affeyle yâ Rabbi!”

“Yine senden kerem... Ben senin kulluğundan dönmüş değilim ama hatalar işledim, yaptığım işlerin çeşitli günahları boynuma birikti. Biliyorum, senin bana nimetin çoktur. Kabahat bende, günahımı kabul ediyorum. Benim günahımı affet yâ Rabbi! Yaptığıma pişmanım, affet beni yâ Rabbi!”

(*Feinnehû lâ yağfiru'z-zünûbe illâ ente*)
“Çünkü yâ Rabbi, günahı senden gayri kimse avf u mağfiret edemez, sen edersin. Bağışlarsan yâ Rabbi beni sen bağışlarsın, başka kimse bağışlayacak değildir.”

İşte bu sözler... Mânası kısaca bu.

Kısaca tekrar başından söyleyelim:

“—Ey benim yüceler yücesi Rabbim, ey benim yüceler yücesi Allahım! Sen benim Rabbimsin; beni besleyen, beni bu hâle getiren, bu nimetlere erdiren sensin. Senden gayri ilah, mâbud yok. Beni sen yarattın, ben senin kulunum. Ben sana ahdim ve vaadim üzerinde devam ediyorum, gücüm yettikçe edeceğim. Yaptığım şeylerin şerrinden, günahından sana sığınırım. Senin bana nimetlerini itiraf ederim. Bu nimetlerine rağmen hatalı, kusurlu işler yaptığımı da kabul ediyorum. Kabahat bende. Yâ Rabbi! Beni affet, avf u mağfiret eyle! Çünkü senden gayri günahları avf u mağfiret edecek bir yer, merci yok yâ Rabbi!” diyor.

İşte bu sözü sabahleyin söylerse, o gün ölürse cennete girer; akşam söylerse, o akşam, o gece ölürse cennete girer.

Bu mânayı hatırlınızda güzel tutmaya çalışın!

Demek ki burada duanın âdâbını da öğrenmiş oluyor. İnsan Rabbinin kendisine nimetlerini hatırlıyor, onun kendisini yarattığını, kendisinin onun kulu olduğunu, kendisine çok nimetler verdiğini, bu nimetlere rağmen yine şaşırıp

şaşırp ayağı kayıp kayıp hatalı, günahlı işler yapageldiğini; ama yine affedecek olanın Allah olduğunu biliyor, geliyor af diliyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bir kul gelip kendisinden af dileyince affeder; vaadi var. Onun için şeytan demiş ki, hadîs-i şerîfte bildiriliyor:

“—Şu insanları günahlara soktum, çıkardım, batırdım, sapıttım, intikam almak için hepsini yoldan çıkarttım, bellerini kırdım. Bu insanları günahlara düşürdüm, bellerini kırdım. Onlar da tevbe istiğfar edip benim belimi kırdılar.”

Çünkü, tevbe istiğfar edince Allah affediyor. Affedince de mel'ûnun beli kırılıyor; “Tüh! Yaptığım bütün hileler, oyunlar boşa gitti, yine Allah affetti.” diye... Çünkü Allah Gaffâru'z-zünûbdur. Kur'ân-ı Kerîm'inde vaad etmiş, bir büyük kapı açmış ki içinden herkes geçebilir, diyor ki:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا
مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا، إِنَّهُ
هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

(الزمر: ٥٣)

(*Kul yâ ibâdiye'llezîne esrafû alâ enfüsihim*)
“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan, zulüm işlemiş, kusur işlemiş, suç işlemiş, günah işlemiş kullarım! (*Lâ taknetû min rahmeti'llâh*)
Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rahmetinden ümidinizi kesmeyin! (*Inna'llâhe yağfiru'z-zünûbe cemîâ*) Hiç şüphe yok ki Allah bütün

günahları bağışlar. (*Innehû hüve'l-gafûrür-rahîm*) Şüphesiz ki o, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” (Zümer, 39/53)

Ümitsizliğe düşmeyin diye emretmiş. Ümitsizliğe düşse;

“—Allah bazılarının günahını affeder ama benim günahımı affetmez çünkü benim günahım çok büyük!” dese bir insan; günah! Bu sözü günah.

Allah’ın rahmetinden ümit kesmek, “Allah beni affetmez!” demek günah. Allah’ın böyle bir vaadi var; hepimizin yüzünü güldürecek bir şeydir. Tevbe istiğfar etti mi Allah affediyor.

“—E o zaman herkes cennete gider hocam?”

Allah’a dua etseler gidecekler ama sen git dolaş bakalım şudışarısını... Hiç Allah’ın adını anan var mı?

Şair diyor ki... Yazık oldu Süleyman Efendi’ye diye bir şiir yazmış:²

Kundurası vurmadığı zamanlarda

Anmazdı ama Allah’ın adını,

Günahkâr da sayılmazdı.

Yazık oldu Süleyman Efendi’ye.

“Ayakkabısı ayağını vurmasa Allah’ın adını anmazdı.” diyor. Ayağı sıkışacak, nasırı acıyacak da “Uf, Allah! Aman!” diyecek. Allah’ı sevdiğinden değil, ayağı acıdığından. “Ayakkabısı vurmasa Allah’ın adını anmazdı. Yazık Oldu Süleyman Efendi’ye diye alaylı şiir yazmış.

Bu zamâne insanları öyle.

² Orhan Veli Kanık (1914-19960), *Kitabe-i Seng-i Mezar*.

Çarşı pazar bomboş, yollar bomboş; nerede onlar?

Hepsi suyun kenarında... Hepsi deniz kenarında şimdinizlerle meşgul... Kimisi mayoyu şöyle giymiş, kimisi böyle giymiş... Hava sıcak, cump suya... Çıkıyor, güneşin altında kebab gibi bir o tarafa, bir bu tarafa dönerek... Dünyanın parasını verip, üstünü yağlayıp esmer olacak, esmer güzeli olacak... Yağlanarak yanmakla, kızarmakla meşgul...

Geçen gün bir kitapta okudum:

Bu milletler harp etmek için silah alıyorlar, dünyanın parasını veriyorlar ya; “Şu kadar milyar bir Fantom uçağı, şu kadar milyon bir tank bilmem ne.” Dünyanın parasını veriyorlar. Kadınlar süslenmeye askerliğe verilen paradan çok para harcıyormuş...

Bre insaf! Kudretten işte Allah dudağı kırmızı yaratmış, yanağı kırmızı yaratmış; varsın sarıysa da sarı kalsın, ne olur?

Kozmetik sanayi askerî bütçelerden fazlaymış! Kadınların allık, pudra, rastık, sürme, adını bildiğimiz bilmediğimiz maddeler...

Kime gidiyor o paralar?

Allah bilir. Biraz düşünseniz siz de bilirsiniz. Allah size de bildirirse siz de bilirsiniz.

Varsın olmasın. Domates ye, yanağın kırmızı olsun. Vaktinde uyu; televizyon seyredeceğine uykunu tam al, yanağın kırmızı olsun. İçki içme, süt iç... İslâm’ca yaşa, Allah sana bir İslâmî güzellik verir ki ihtiyarlarsın gidersin, güzelliğin geçmez.

O boyananlar 40-45 yaşından sonra ne hale gelir. Geçen gün bir erkek artistin resmi vardı; makyajsız hâli... Tanıyabilene aşk olsun! Makyaj yapmayınca güzellik gitmiş; ne yüz kalmış, ne yanak kalmış, ne deri kalmış...

Güzellik, İslâmî güzellik.

İnsanların hepsi unutmuş, neyin peşine düşmüş?
Hepsi nefesine tapıyor. Nefis ne diyorsa...

“—İçki iç.”

“—Baş üstüne.”

Onun bir sözünü iki etmiyor.

“—Lokantaya git, içki iç. Deniz kenarına git, hem etrafa bakarsın hem yüzersin. Şu haltı karıştır, bu haltı karıştır...”

Artık hep onun peşinde. Hiç Allah'ın adını anmak hatırına gelmiyor. Sen kazâra karşısına çıksan, sana hışımla bakıyor. Yorgun öküzün sabana baktığı gibi, öyle bakıyor. Sen ona bir hak sözü söyleyen kızıyor.

“—Ne kızılıyorsun? Allah'ın emrini naklediyor.”

Kızıyor. Çünkü yolu tutturmuş; tıngır mıngır, tıngır mıngır nereye yuvarlandığı belli. Söylemediği için cehenneme gidiyor; yoksa söylese, hatasını anlasa o da cennete girecek.

Şu camide evet kalabalık var, bazı kardeşlerim ayakta kaldı, bazıları ancak oturabildi, büyük kalabalık var.

Bu ne? Zerre... İstanbul'un nüfusu 5 milyon mudur, 6 milyon mudur? 6 milyonda bu nedir ki?

Sen bir de git bakalım Yalova'ya... Yalova'dan Çınarcık'a, Gemlik'e doğru bir git. Hele hele –ben yaz mevsiminde gitmeye korkuyorum– İzmir'e, Çeşme'ye, Bodrum'a, Marmaris'e, o tarafa doğru bir git bakalım!

Onun için onlar Allah'ın adını... Ayakları da sıklıyor. Pabuç da giymiyorlar, ayakları da sıkmadığı için her şey sere serpe... Altta üstte bir şey olmadığı için, bir yeri bir sıkışıp da Allah diyecek bir hâli olmuyor.

Ne zamana kadar? Ta melekü'l-mevt karşısına dikilip de “Gel bakalım, vade yetti, ömür bitti, haydi bakalım âhirete...” dediği zamana kadar öyle gidiyor.

O zaman da Firavun'un imanı gibi... Firavun tam gark olacağı, boğulacağı zaman aklı başına gelmiş de:

أَمَنْتُ أَنْ هُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ
لَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

(يونس: ٩٠)

(Âmentü ennehû lâ ilâhe ile'llezî âmenet bihî benû isrâile ve ene mine'l-müslimîn.) [Gerçekten, İsrailoğulları'nın inandığı Allah'tan gayri ilâh olmadığına ben de iman ettim; ben de müslümanlardayım!] (Yunus, 10/90) demiş.

Kimisi onu da demiyor.

Ben de sizin gibi böyle vaaz dinlemeye giderdim, Ankara'da bir hoca efendi anlattı. Birisi en son anda;

“—Ver Őu papazı, at sana sineęi, Şey yapsana...” diye kumar tabirlerini söyleye söyleye öyle gitmiş.

Peygamber Efendimiz:

“—Nasıl yaŐarsanız öyle ölürsünüz.” diyor.

تموتون كما تعيشون، وتبعثون كما تموتون.

(*Temtn kemâ taiŐn*) “Nasıl yaŐıyorsanız o hl üzere ölürsünüz.”

Bir tanesi ölmek üzere, hırıl hırıl, hırıl hırıl göğsü hırıldıyor, canı çıkacak:

“—Yok, valla 500’den aŐaęı olmaz.” diyormuŐ.

At cambazıymıŐ, at alıp satarmıŐ; aklı alıŐ-veriŐle meşgul.

“—E ne yapacaęız o zaman?”

Sen aklın başında iken, bu akıl sana yr iken müslüman olacaksın! Allah’ın zikrinde olacaksın, Őkrnde olacaksın, ibadetinde olacaksın da o an geldiği zaman, sen de *L ilâhe illa’llah* deyip gceceksin.

Allah, yolundan ayırmasın... Kapısından kovduklarından etmesin...

Evet, bu hadisi yazmıŐlardır, zaten kardeşlerimin çoğu biliyordur diye ötekisine geçiyorum.

b. Nuh AS'a Salât u Selâm

Bu da Ebû Ümâme Hazretleri'nden, İbn-i Asâkir kitabında nakletmiş, bir hadîs-i şerîf. Buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:³

مَنْ قَالَ حِينَ يُمَسِّي صَلَّى اللَّهُ عَلَى نُوحٍ وَعَلَى نُوحِ
السَّلَامِ، لَمْ تَلْدَغْهُ عَقْرَبٌ تِلْكَ اللَّيْلَةَ

(كر. عن أبي أمامة)

RE. 435/2 (*Men kâle hîne yümsî: Salla'llâhu alâ nûhin ve alâ nûhini's-selâm, lem teldağhu akrabu tilke'l-leylete*)

“Bir kimse akşam olunca, ‘Nuh AS’a salât olsun ve Nuh’un üzerine selâm olsun.’ diye Nuh AS’a salât u selâm ederse...”

(*Salla'llâhu alâ nûhin*) “Allah Nuh AS’a salât eylesin! (*Ve alâ nûhini's-selâm*) Nuh’un üzerine selâm olsun!” diye bu ibareyle böyle söylemek daha iyi.

“*Salla'llâhu alâ nûhin ve alâ nûhini's-selâm*” diye Nuh AS’a salât u selâm temenni ederse, o gece onu akrep sokmaz.”

Neden? Hepsini gemiye o mübarek aldı da ondan. Tufan olduğu zaman gemiye her birisini o aldı; ona medyûn-u şükrân. Hepsinin borcu var. Onun hatırına olmuyor.

³ İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXII, s.256; Ebû Ümâme el-Bâhilî RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.157, no:3564; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.146, no:23175.

Geçen hafta da buna benzer bir hadis geçmişti, fakat burada biraz farkı var, o farka burada dikkat edin.

c. İhlâsla Lâ ilâhe illa'llâh Diyen Cennete Girer

Enes ibn-i Malik RA'dan rivayet olunduğuna göre, Hatîb-i Bağdâdî kitabında yazmış, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. قَالُوا:
يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا إِخْلَاصُهَا؟ قَالَ: أَنْ تَحْجُزَ كُلُّ
عَنْ كُلِّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ

(خط عن أنس)

RE. 435/3 (*Menkâle: Lâ ilâhe illa'llâhumuhlisan, dehale'l- cenneh. Kâlû: Yâ rasûla'llâh, femâ ihlâsuhâ? Kâle: En tahcüzeküm an külli mâ harrama'llâhu aleyküm.*)

(*Men kâle: Lâ ilâhe illa'llâhu muhlisan*) Her kim ki ihlâs ile, hâlisâne *Lâ ilâhe illa'llâh* derse, (*dehale'l-cennete*) cennete girer.”

(*Kâlû*) Dediler ki:

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.V, s.197, no:5074; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.IX, s.254; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.162, no:18; Zeyd ibn-i Erkam RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.63, no:6455; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.61, no:206; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.175, no:23243.

(*Yâ rasûla'llah, femâ ihlâsuhâ*) “Yâ Rasûlallah, bu *Lâ ilâhe illa'llah*'ın ihlâsla denmesi nasıl olacak? Bu işin ihlâsı ne?”

(*Kâle*) O zaman buyurdu ki:

(*Ihlâsuhâ en tahcûzeküm an külli mâ harrama'llâhu aleyküm*) “Onun ihlâslı söylenmesinin emâresi şudur ki, sen o *Lâ ilâhe illa'llah*'ı hakkıyla söylüyorsan, ihlâsla söylüyorsan, her haramdan o seni alıkoyar.”

Adam *Lâ ilâhe illa'llah* diyor, bir parmağının ucunda veya bir ayağının topuğunda doksan tane yalan kıvırtıyor. Hacca gitmiş, sakal bırakmış, cübbe giymiş, sarık sarmış, koku sürünmüş, bıyığını azaltmış, takvâ ehli gibi kıyafet giyinmiş, akikten yüzük yapmış...

“—İyi güzel ama onlar dış şekiller; Allah'ın haramlarını işliyor mu, işlemiyor mu?”

Allah-u Teâlâ Hazretleri insanların dış şekline bakmaz; gönlüne bakar, kalbinin temizliğine bakar.

“—Kalbi temiz mi değil mi?”

Değil. Yalan. Yalanın bini bir para. Dolan, aldatmaca... Aldatmak için yapıyor zaten, herkes müslüman sansın diye yapıyor.

Ben bir gün... Söz sözü açıyor. Bu sözlere kardeşlerim alınmasın diye söylüyorum. Bizim mahallenin camisine gittim. Camiye biraz geç gittim, ancak farza yetiştim. Ankara'da. İçeri girerken birisi, yaşlı bir adam kollarını sıvıyor gibi yapıyor, yere de bakınıyor... Kapıdan hızla içeriye girdim. Ben onu takunya arıyor sandım;

kollarını sıvıyor, takunya alacak, abdest alacak, camiye yetişecek diye...

“—*Selâmün aleyküm!*” dedim, içeriye girdim.

“—*Allahu ekber!*” dedim, imama uydum, dışarı çıktık.

Bizim cami Meteoroloji Genel Müdürlüğü’nün yanında. Orada meslek okulu var. Meslek okulunda da müslüman çocuklar, yani mütedeyyin çocuklar vakit namazlarına camiye geliyorlar. Çocuğun birisi çıktı dışarıya, ayakkabısı yok! Ara Allahım ara, ayakkabı yok...

“—Yeni aldım daha.” diyor.

Pırıl pırıl, gıcır gıcır, yepyeni ayakkabısı yok.

“—Hay Allah!” dedim, “O gördüğüm adam çaldı bunu...”

Çünkü o adama baktık, yok. Dışarıya baktık, yok. Tabii atı alan Üsküdar’ı geçiyor. Kabahatini bildiği için çabuk kaçıyor.

Aradan uzun seneler mi geçti, aylar mı geçti, herhalde birkaç sene de geçti; bir gün beni Etlik karakoluna çağırdılar. Askerlik işim için polis pusula bırakmış;

“—Askerlik işiniz var, dosya var. Karakola bir gelin, evrakı imzalayacaksınız. Biz sizi aradık, bulamadık.”

Böyle bir şey...

Ben de kalktım, karakola gittim.

“—Hocam evrak şudur, şurayı imzalayın, tebellüğ edin!” dediler. İşimi bitirdim. Baktım, birisini getirdiler; yaşlı bir adam. Polisler hakaret edince ben üzüldüm. Yaşlı bir adam; beli hafif kıvrılmış, ihtiyar, sakallı, ayağında mestler var. Hakaretle cebini boşaltıyorlar. Cebinden, mendilin yanında tesbihi çıkıyor ve sâiresi çıkıyor. Ben de üzüldüyüm... Üzülmez mi insan, siz de üzülürsünüz. Ben de üzüldüyüm.

“—Bunun kabahati nedir?” dedim.

“—Bu, Etlik’ten bir ağılın kapısını kırmış, bilmem kaç tane koyun çalmış, Çubuk pazarında satmaya götürmüş.”

Koyunların sahibi de kurnazmış, bakmış koyunlar çalındı... Ne yapar bir insan koyunları çaldığı zaman? Gidecek bir yerde, bir pazarda bunu satar. Bugün nerenin pazarı var? Çubuk’un pazarı var. Atlamış, Ankara’dan Çubuk kasabasına, dolaşmış kasabanın pazarını, kendi koyunlarını tanımış.

“—Tamam, şu koyunlar benim.”

“—Ya ne güzel koyunlarmış, besili, mâşaallah. Kaça satıyorsun? Kim bunun sahibi?” derken bu adam çıkmış karşısına...

“—Koyunların sahibi sen misin?”

“—Evet, benim.”

“—Kaça satarsın?”

Pazarlıktan sonra polise haber vermiş, yakalatmış. Yani iş oradan çıkıyor.

Ben, “Ya bu adamı bir yerden tanıyorum, bir yerden tanıyorum, bir yerden tanıyorum...”

dedim, düşünme düşünme... Tabii beni karakolda çok da tutmazlar, işim bitti, ne yapayım ben polisin odasında? Eve geldim, aklıma o zaman geldi. 4-5 sene önce o pabucu çalan adam! O zaman “Hah!” dedim, iki sima zihnimde o zaman canlandı. Hay Allah... Orada aklıma gelseydi “Bizim mahalleden pabuç da çalmıştı.” derdim ama onu diyemedim artık. Ama ayağında mest var, elinde tesbih var...

Onun için, huy güzel olacak. Kalbi müslüman olacak.

Bir şişenin içine pisliği doldursanız, ağzını sımsıkı kapatsanız, pınarın başına götürseniz, 80 yıl dışını yıkarsanız içindeki pis murdar gitmez.

İçi temiz olacak. Yani tasavvuf olacak. Ahlâk güzel olacak. Müslümanlık olacak.

“—*Lâ ilâhe illa'llah* diyor.” Diyor ama ihlâslı olacak. “—İhlâslı olması ne?”

O söz onu haramlardan alıkoyacak. Elini uzatacakken uzatamayacak. “Yoo, ben başkasının malına elimi uzatamam!” diyecek.

Yalan sözü söyleyecekken, söylemeyecek. Yalan şahitliği yapacak gibiyken, yapmayacak. “Yok, ben Allah’ın huzuruna çıkacağım.” diyecek. Her türlü kötülükten o *Lâ ilâhe illa'llah* onu men edebiliyorsa; tamam, o adam ihlâslı... O adam *Lâ ilâhe illa'llah*’ı ihlâsla söyleyen insan. İşte o kimse cennete girecek.

Şimdi anlaşıldı mı?

Lâ ilâhe illa'llah’ı herkes diyor. Papağan bile diyor.

Bir arkadaşın evine gittik. Bir cins papağan, gri renkli, çizgili çizgili kocaman bir papağan. Kafesin yanına yanaşsan insanın elini koparacak, gagası büyük... Alıştırmışlar, üç defa gayet fasih dil ile: “—*Lâ ilâhe illa’llah... Lâ ilâhe illa’llah... Lâ ilâhe illa’llah...*” diyebiliyor.

Üç defa tekrar ederek bu kadar uzun söyleyebiliyor. Karşısına bir kanarya koyuyorlar, bir o ötüyor, bir de bu ötüyor; aynısı. Aynen taklit ediyor. *Lâ ilâhe illa’llah*’ı da taklit ediyor. Kıymeti yok.

Teypten bir insan çok güzel bir müezzinin ezanını alsa, minareye koysa, düğmesine bassa o ezan olmaz. Teyle ezan olmaz. Onun gibi, *Lâ ilâhe illa’llah* da bizim ağzımızdan teypten çıkar gibi çıkmayacak; gönülden gelecek ve bizi kötülüklerden alıkoyacak.

“—Ben Allah’ın kuluyum, Allah’tan gayri ilâh yok... O bizi sorguya suale çekecek, cennet var, cehennem var, sorgu var, sual var; aman yapmayayım!” derse, ihlâslıdır.

Onun için, *Lâ ilâhe illa’llah*’ın bu tarzda, sizi kötülüklerden alıkoymasına kendinizi ayarlayın!

d. Ezan Okunurken Ne Denilecek?

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

⁵ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XIII, s.38, no:6995; Mûsâ ibn-i Ca’fer babasından, o da dedesinden.

Kenzü’l-Ummâl, c.VII, s.705, no:21023; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXI, s.132, no:23144.

مَنْ قَالَ حِينَ يَسُ مَعَ الْمُؤَذِّنِ يُؤَذِّنُ: مَرْحَبًا بِا
لْقَائِلِي نَع دُلًّا، مَرْحَبًا بِالصَّلَاةِ وَأَهْلًا؛ كَتَبَ اللُّ
لَهُ أَلْفٌ أَلْفِ حَسَنَةٍ، وَمَحَا عَنْهُ أَلْفٌ أَلْفِ
سَيِّئَةٍ، وَرَفَعَ لَهُ أَلْفٌ أَلْفِ دَرَجَةٍ

(خط. عن موسى بن جعفر عن أبيه عن جده)

RE. 435/4 (*Men kàle hîne yesmeu'l-müezzine
yüezzinü: Merhaben bi'l-kàilîne adlen,
merhaban bi's-salâti ve ehlâ; keteba'llàhu lehû
elfey elfi hasenetin, ve mahâ anhu elfey elfi
seyyietin, ve rafea lehû elfey elfi derecetin.*)

Müezzin ezan okurken ne denilecek?

Onun söylediği sözler tekrar edilecek: (*Allàhu ekber*) dedikçe (*Allàhu ekber*); (*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llàh*) dedikçe, (*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llàh*); (*Eşhedü enne muhammeden rasûlü'llàh*) dedikçe. (*Eşhedü enne muhammeden rasûlü'llàh*) denilecek.

(*Hayye ale's-salâh... Hayye ale'l-felâh...*) dediği zamanlarda (*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*) denilecek.

Sabahleyin (*Es-salâtu hayrun mine'n-nevm*) “Namaz uykudan daha hayırlıdır, uyumayın, ibadete gelin!.” dediği zaman; (*Sadakte ve bererte*) “Doğru söyledin, ne iyi insansın.” diyecek.

Ezan bittikten sonra elini açacak, dua edecek:

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ،
آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا
مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ، إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيعَادَ

(Allâhümme rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmmeh,
ve's-salâti'l- kâimeh... Âti muhammedeni'l-
vesîlete ve'l-fadîlete, ve'b'ashü makâmen
mahmûdeni'llezî vaad'tehû, inneke lâ tuhlifü'l-
mîâd) diye duası var.

Burada Peygamber Efendimiz başka bir şey öğretiyor:

(Men kâle) “Her kim ki, (Hîne yesmeu'l-
müezzine yüezzinu) müezzin ezan okurken
duyar da şu sözleri söylerse: (Merhaben bi'l-
kâilîne adlen) Doğru konuşanlara merhaba
olsun. Doğru söyleyenler hoş safa geldiler.
(Merhaben bi's-salâti ve ehlâ) Kılınacak namaza
da hoş safa geldi, buyursun, başımızın üstünde
yeri var.” Bu, o mânaya geliyor.

Araplar, bir insan gelirse merhaba derler.
Dışardan birisi geldi, es-selâmu aleyküm deyince,
merhaben derler veyahut ehlen ve sehlen derler.

Ne demek bunlar?

Merhaben demek, “Buyur, ferah bir yere geldin,
senin için aramızda yer bulunur. Sen bizim
dostumuzsun, yabancımız değilsin. Biz sana
yer açarız. Bu mekânda, aramızda senin yerin
vardır. Burası senin için genişliktir, buyur.”
demek. Yani bu, “Aramızda yer yok, defol!”

mânasına karşı bir söz olmuş oluyor. O mânaya değil de merhaba deyince, “Hoş geldin, yerimiz geniştir, buyur, aramızda sana yer vardır.” demek oluyor.

Ehlen ve sehlen ne demek?

“Sen, kendine ehil olan, seni seven, seninle samimi olan, sana yakınlık duyan ve sana kolaylık gösterecek olan insanların arasına geldin.” demek oluyor.

Onların böyle bir selâmlaşma şekilleri var. Gelen kimseye merhaben diyorlar, “Tamam, gelişinden memnunuz. Buyur, sana yer açarız, aramızda yerin var. Memnunlukla aramıza kabul ederiz.” demiş oluyor. *Ehlen ve sehlen* de “Biz senin dostunuz, yakınınız, yabancı değiliz, sana iyi niyet besliyoruz.” demek oluyor.

Bu sözleri müezzine ve namaza söylüyor.

(*Merhaben bi'l-kàilîne adlen*) “Adaletli söz söyleyenlere merhaba olsun.” Hoş geldiler, safa geldiler...Çünkü müezzin *Allahu ekber* diyor, hakikatleri orada adaletle söylüyor. Yukarıdan bağırdığı sözlerin hepsi adaletin ta kendisi. Ona merhaba diyor.

“*Merhaben*, tamam, doğru, adaletle söyledin.”

Ondan sonra namaza da; (*Merhaben bi's-salâti ve ehlen*) “Namaza da merhaba olsun, hoş safa geldi.” diyor. Namazı da hoş karşılıyor. Bu sözüyle müezzinin nidasını alkışlıyor, beğeniyor; namaza da “Hoş safa geldin.” demiş oluyor.

Böyle derse ne olur?

(*Merhaben bi'l-kâilîne adlen, merhaben bi's-salâti ve ehlâ*) derse; (*keteba'llâhu lehû elfey elfi hasenetin*) “Allah ona iki milyon hasene yazar.”

Böyle dediği için iki milyon sevap yazar. Müezzini beğendiği için, müezzinin sözlerine kalben iştirak ettiği için; namazı beğendiği için, namazın gelişini hoş karşılayıp alkışladığı için, takdir ettiği için...

(*Ve mahâ anhu elfey elfi seyyietin*) “Onun üzerinden ‘iki bin kere bin günahı, yâni iki milyon günahı siler.”

Allah ona iki milyon hasene verir, iki milyon günahı siler.

(*Ve rafea lehû elfey elfi derecetin*) “Onu iki milyon derece yükseltir.”

Bunu da yazdınız inşaallah. Müezzin ezan okurken, (*Merhaben bi'l-kâilîne adlen, merhaben bi's-salâti ve ehlâ*) denecek.

e. Hüzünden Kurtaran Bir Dua

Bundan sonraki hadîs-i şerîf:

İbn-i Abbas RA'dan rivayet edilmiş. Taberânî'nin kaydettiğine göre Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁶

⁶ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.290, no:10691; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.473, no:5466; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.198, no:17134; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.123, no:3438; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXI, s.173, no:23238.

مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْقَى رَبَّنَا
وَيَفْنَى كُلُّ شَيْءٍ؛ عُوْفِي مَنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ

(طب. عن ابن عباس)

RE. 435/5 (Men kâle: Lâ ilâhe illa'llâhu kable külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llâhu ba'de külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llâhu yebkà rabbünâ ve yefnâ küllü şey'in; ûfiye mine'l-hemmi ve'l-hazeni)

“Her kimse ki şu sözleri söylerse üzüntüden, hüzünden, mahzunluktan, sıkıntıdan kurtulur. Dertli olanlar derdinden kurtulur, üzüntüsü olanlar üzüntüden kurtulur.”

Neymiş bu sözler?

(Lâ ilâhe illa'llâhu kable külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llâhu ba'de külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llâhu yebkà rabbünâ ve yefnâ küllü şey'in)

Üç defa Lâ ilâhe illa'llâh deniliyor ama aralarında cümleler var. Mânaları ne?

(Lâ ilâhe illa'llâhu kable külli şey') “O Allah ki ondan önce hiçbir şey yok, her şeyden önce o var.” veyahut, “Her şeyin başında, her şeyden evvel, en başta Lâ ilâhe illa'llah sözü.” mânâsına.

(Lâ ilâhe illa'llâhu ba'de külli şey') “Her şeyden sonra Allah bâki kalır, en sonunda odur.” Veyahut, “Her şeyin sonunda Lâ ilâhe illa'llah sözü olsun.” mânâsına.

Sıfat ya Allah'a gider ya da Lâ ilâhe illa'llah kelime-i tevhidine gider.

Allah her şeyin evvelidir, evvelin evvelidir. Esmâ-i Hüsnâ'sındandır:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

(الحديد: ٣)

(Hüve'l-evvelü ve'l-âhiru ve'z-zâhiru ve'l-bâtın) [O ilktir, sondur, zâhirdir, bâtındır.] (Hadîd, 57/3)

Allah evveldir, her şeyin evvelidir. Hiçbir şey yoktu, o vardı. Her şeyi o var etti. Her şey yok olacak, o kalacak.

“Her şeyden evvel var olan Allah'tan gayri ilah yoktur. Her şeyden sonra yine var olacak olan Allah'tan gayri kimse yoktur.” Üçüncüsü: (*Lâ ilâhe illa'llahu yebkà rabbünâ*) “Rabbimiz bâki kalır; (*ve yefnâ küllü şey'*) her şey fâni olur.” mânâsına.

Kelime-i tevhide de gidebilir. Yani “Kelime-i tevhid her şeyden evvel, kelime-i tevhid her şeyden sonra.” mânâsına da muhtemeldir.

Bunu da yazarsanız üzüntüden, gamdan, kederden kurtulursunuz.

Lâ ilâhe illa'llah'ın iman ifade etmesi var. İmanlı insan lâ ilâhe illallah diyor. Bir de bu sözü esrarı, sırları vardır.

“—Nasıl sırları vardır?”

Bu söz bazı tesirler yapar. Mıknatıs uzaktan iğneyi nasıl döndürüyor? Uzaktan kıpırdatıyorsun, iğneye hareket veriyor. Ama arada mesafe var. Mıknatıs uzaktan ona kuvvetiyle tesir ediyor, onu öyle yaptırtıyor.

Lâ ilâhe illa'llah sözünün de öyle birtakım tesirleri vardır. İnsanın söylediği zaman, kendi hayatında elle tutulur gibi anlayacağı tesirleri vardır. Çektiği zaman, söylediği zaman o tesirleri görür. Mıknatısın tesirini Allah vermeye kâdir de *Lâ ilâhe illa'llah* sözüne o tesiri vermekten âciz mi? Değil. Yani muhakeme, mantık bakımından bir eksiklik yok; müşahede bakımından da bu böyle.

Arkadaşımızın birisi, kendisi anlattı...

“—Nasıl bir arkadaş? Geri kafalı, biraz masallara filan inanan bir kimse mi?”

Hayır, Almanya’da okumuş, Amerika’da okumuş, mühendis olmuş, mühendisliğin en yüksek derecesine çıkmış, dâhi gibi yüksek bir arkadaş. O anlattı. Müslüman ama... Allah selâmet versin. Dedi ki:

“—Hacda canım Cebel-i Rahme’ye çıkmak istedi.”

Babayiğit, güçlü kuvvetli... Cebel-i Rahme’ye çıkmak istemiş.

“—Ne olur çıkarsa?”

Cebel-i Rahme Arafat’ın ortasında, Peygamber Efendimiz’in hutbe okuduğu yer, Arafat’ın en şerefli kısmı. Onun için herkes oraya birikiyor; 1 milyon, 2 milyon hacının gitmeye can attığı, sıkışık, izdihamlı bir yer. Koca koca da kayalar

var, yani düzlük bir yer değil. Koca koca, ev gibi, kat gibi kayalar, kayalar, kayalardan öyle bir tepe. Merdivenli bir yeri var ama düz duracak üstünde birazcık bir yeri var, öbür tarafı hep çatır çatır kara taş kaya...

Cebel-i Rahme'ye çıkmış. Yoluna bile gidilmez. Yolunda bileinsanın kemikleri, kaburgası kırılır. Tabii o kuvvetli biraz, Cebel-i Rahme'ye çıkmış.

“—Çıktım ama bir sıkışıklık geldi. Koca kalabalık, oradan sıkıştırdı, buradan sıkıştırdı, arkadan, önden, sağdan... Benim ne gücüm kaldı ne kuvvetim ne tâkatim... Kemiklerim çatırdamaya başladı.” diyor. “Aklıma geldi ki, artık hayat burada bitiyor, bu sıkıntının, cenderenin içinde...”

Nefes alamaz olmuş çünkü... “Ölüyorsun, canını teslim ediyorsun. Bari kelime-i tevhidle, *Lâ ilâhe illa'llah* diyerek ruhunu teslim et.” diye o sıkışıklık içinde birkaç defa *Lâ ilâhe illa'llah* demiş.

“—Ne olduğunu anlamadım, sanki bir şey benim etrafımı açıvermiş gibi kendimi ferahta buldum.” diyor.

O sıkışıklıktan kurtulmak mümkün değil gibiyken, ölecek gibiyken, o *Lâ ilâhe illa'llah* sözünü söyleyince, *lâ teşbih ve lâ temsil*, hani Ali Baba ve Kırk Haramiler hikâyesinde “Açıl susam açıl!” deyince kapının açıldığı gibi, “Sıkıntılı yerden bir kurtuldum, kendimi bir ferahta buldum; işin nasıl olduğunu da anlayamadım.” diyor. “Ama sezdim ki bir esrarengiz bir şey var.” diyor.

İşte *Lâ ilâhe illa'llah*'ın esrarı vardır. O esrarından bir esrarı, sırrı budur ki kim onu söylerse üzüntünden, gamdan, kederden kurtulur, Allah onun imdadına yetişir. Bunu da bu tarzda söyleyince gamı, kederi, tasası açılır, uzaklaşır gider.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْقَى رَبُّنَا وَوَيْ فُنِي
كُلُّ شَيْءٍ

Lâ ilâhe illa'llàhu kable külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llàhu ba'de külli şey'in, ve lâ ilâhe illa'llàhu yebkà rabbünâ ve yefnâ küllü şey')

Söz bu, hatırlınızda kalsın!

f. Mü'minler İçin Dua Etmek

Bir hadîs-i şerîf daha söyleyiverelim:

Bu da Taberânî'den. Ümmü Seleme RA rivayet etmiş. Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:⁷

مَنْ قَالَ كُلَّ يَوْمٍ : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ، وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ ؛ أُلْحِقَ بِ قَبِ هِ مِنْ كُلِّ مُؤْمِنٍ حَسَنَةً

(طب. عن أم سلمة)

⁷ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIII, s.370, no:877; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.352, no:17599; Hz. Ümm-ü Seleme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.228, no:3876; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXI, s.169, no:23125.

RE. 435/6 (Men kàle külle yevmin: *Allàhümme'ğfirlî ve li'l- mü'minîne ve'l- mü'minât; ülhıka bihî min külli mü'minin hasenetün.*)

(*Men kàle külle yevmin*) “Her kim ki, her bir şahıs ki her gün şusözü söylese...” Hangi söz? (*Allàhümme'ğfirlî ve li'l- mü'minîne ve'l- mü'minât*) “Yâ Rabbi, beni mağfiret eyle; müslüman erkekleri, müslüman kadınları da mağfiret eyle...”

“—Mü'min kadınları, mü'min erkekleri ve beni mağfiret eyle.” demiş oluyor.

(*Ülhıka bihî min külli mü'minin hasenetün*) “Her bir mü'minden dolayı kendisine bir hasene yazılır.”

Kaç milyon müslüman var? Bir milyara yakın. 900 milyon diyorlardı. 900 milyonu da aştı, dünya nüfusunun dörtte biri müslüman, mü'min... Tabii bunun ölmüşleri var, yaşayanları var.

Bunu böyle dediği zaman her bir mü'min için adama bir hasene yazılacak. Kendisine mağfiret istiyor, bir de mü'min erkek kardeşlerine, mü'min kız kardeşlerine... Müslümanlar kardeş ya birbirleriyle; erkek mü'minlere ve kadın mü'minlere de mağfiret isteyiveriyor.

Peygamber Efendimiz, “Böyle deyince. her birinden dolayı kendisine bir hasene yazılır.” demiş.

Bunun misali:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً
وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

(البقرة: ٢٠١)

(*Rabbenâ âtinâ fi'd-dünyâ haseneten, ve fi'l-âhireti haseneten, ve kınâ azâbe'n-nâr.*) “Yâ Rabbi! Sen bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver; şu korkunç cehennem azabından bizi koru!” (Bakara, 2/201)

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ
الْحِسَابُ

(إبراهيم: ٤١)

(*Rabbena'ğfirlî, ve li-vâlideyye, ve li'l-mü'minîne yevme yekümü'l-hisâb.*) “Yâ Rabbi, beni, ana babamı ve mü'minleri hesap gününde afv u mağfiret eyle!” (İbrâhim, 14/41) diye Kur'ân-ı Kerîm'de de dua var.

Bu da hadîs-i şerîften böyle bir dua. Bunu böyle söyleyene her mü'min başına mukabeleten ona bir hasene sevap yazılır. Mü'minlere böyle dua edin:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

(*Allâhümma'ğfirlî, ve li'l-mü'minîne ve'l-mü'minât*) “Yâ Rabbi, beni mağfiret eyle; mü'min erkek kardeşlerimi ve mü'min kız kardeşlerimi mağfiret eyle...”

Bütün müslümanların erkeklerini, kadınlarını mağfiret eylesini istemiş oluyor. Müslümanlara muhabbet edeceğiz.

Bir kısa sözü de söylemeden geçemeyeceğim.

900 milyon veya 1 milyar; dünya nüfusunun dörtte biri, yani her dört kişiden bir kişi müslüman şu dünyada. İnanıyor musunuz?

Ben inanıyorum ama eserini görmüyorum. Bu kadar müslüman... Ya bunlar, bu mübarekler hep birisi fıss dese gök gürültüsü olur. Bu mübareklerin her birisi bir bardak su dökse, derya olur.

Bu müslümanlar nerede acaba? Dağların arkasına mısaklandılar, ormanların içine mi gizlendiler, suların altına mı gittiler, bulutların üstüne mi çıktılar?

Bu 900 milyon müslümanı gören bana bir haber versin. Kâğıtlar gönderiyorlar; yerlerini bilen bir tanesi de bana onların yerini bildiren bir kâğıt göndersin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

07. 07. 1985 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

